

УДК 811(477.7=14)373.231(045)

Чоловічий іменник румеїв початку XVIII – середини XIX століття

Покатилова Є.І.

Маріупольський державний університет

В сучасній лінгвістичній науці особові імена приазовських греків залишаються недослідженими. В даній статті проаналізовано динаміку чоловічого іменника румеїв (однієї з двох мовних груп греків Приазов'я) періоду з 1721 р. по 1840 р., виявлено частотні, поодинокі, нові та старі чоловічі імена на кожному зі зрізів, досліджено якісний склад чоловічого іменника кожного двадцятиліття, наведено відсоткові показники функціонування імен кожної з етимологічних груп.

Ключові слова: іменник румеїв, загальнохристиянські імена, імена грецької народної традиції, східні імена, частотні імена, поодинокі імена, нові імена, старі імена.

Постановка проблеми та виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Д.І. Ермолович зазначає, що особові імена мають складну смислово-структуру, володіють унікальними особливостями форми та етимології, здатністю до змін та численними зв'язками з іншими мовними одиницями [2, с. 3]. А отже, представляють цінний лінгвокультурний матеріал, який несе в собі інформацію не лише про мовні явища, пов'язані з формуванням імен, а й про історію та культуру їх носіїв. Особливого інтересу викликають етноси, які через історичні події вимушені були адаптуватися на чужих землях до іншомовного середовища. Таким етносом є греки, які з 1778 р. проживають на території північного Надазов'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день простір приазовських греків повністю досліджено лише у топонімічному аспекті (наукові студії Є.С. Отіна). Антропонімія греків Приазов'я частково вивчена В.О. Кравченко, яка ґрунтовно дослідила систему прізвищ та прізвиськ греків румеїв і греків урумів. Особові ж імена греків досі лишилися поза увагою лінгвістів, що й зумовлює актуальність нашої роботи.

Предметом дослідження послужили особові чоловічі імена греків румеїв.

Мета статті. Вивчення чоловічого іменника румеїв дозволяє прослідити еволюцію імен, виявити найбільш та найменш уживані іменування, а також проаналізувати статистичну структуру чоловічого іменника.

Матеріалом для дослідження послужили Ревізьи казки с. Каракуба, с. Мала Янісоль, с. Саргана, с. Стила, с. Урзуф, с. Чердакли та с. Ялта. Усі імена наводяться за реєстром написанням, тобто російською мовою [1].

Виклад основного матеріалу. Обраний для аналізу період (1721–1840 рр.) було поділено на шість часових зрізів, кожний з яких охоплює двадцять років. Перші три зрізи надають інформацію про репертуар, який було принесено з Криму. Інші три – демонструють еволюцію чоловічого іменника на землях Приазов'я. Такий розподіл дозволив виявити найбільш суттєві зміни якісного та кількісного складу. Загалом було проаналізовано 175 чоловічих імен (4947 ім'яжитків).

Аналізуючи якісний та кількісний склад чоловічого іменника румеїв в цілому ми з'ясували, що група загальнохристиянських імен є найбільш численною. Так, вона складає 71% від загальної кількості чоловічих імен румеїв (94% від загальної кількості ім'яжитків). Група імен грецької народної традиції виявилася значно меншою за попередню та складає 14% від загальної кількості чоловічих імен румеїв (4% від загальної кількості ім'яжитків). Група східних імен має близькі показники із гру-

пою грецьких імен та складає 15% від загальної кількості чоловічих імен (2% від загальної кількості ім'яжитків). Паралельно з іменами трьох основних груп в іменнику румеїв залишається група іменувань, визначити походження яких нам не вдалося. Ці імена є суто поодинокими, а тому можуть бути або нечітко розпізнані з архівних матеріалів, або неправильно зареєстровані писцями, які проводили ревізію. Отже, нерозтлумаченими залишилися такі чоловічі імена: *Агити*, *Адекей*, *Алекди*, *Тюр* (*Тиор*), *Цыва*. Так, чоловіче іменування *Агити* може належати до групи імен грецької народної традиції та походити від грецького *Αγς* (*αγω* > *ηγέτης* > керівник, володар). Ім'я *Алекди*, як ми припускаємо, може бути фонетичним варіантом *Алекси* – *Алексея*. Ім'я *Тюр* має схожі риси з назвою священного бика у слов'ян «тур». Також схожий онім зустрічається в скандинавській міфології, де ім'ям *Тюр* нарекали Бога відваги. Антропонім *Тиор* в деяких джерелах тлумачиться як молдавське прізвище, в інших – як прізвище з ономастикону східних, західних та південних слов'ян. Чоловічі іменування *Адекей* та *Цыва* сьогодні функціонують як прізвища, але їх походження нам, на жаль, не вдалося розтлумачити. Ця група імен виявилася настільки малою, що ніяк не відобразилася на статистичній структурі чоловічого іменника.

Отже, перший часовий зріз охоплює період з 1721 р. по 1740 р. Частотний десяток чоловічих імен румеїв досліджуваного двадцятиліття має такий склад: *Василь*, *Димитрій* (*Дмитрий*), *Константин* (*Костантин*), *Левтер* (*Левфтер*), *Николай*, *Параскева*, *Сава* (*Савва*), *Федор*, *Юрий*, *Яни* (*Яны*). Основу репертуару чоловічих імен румеїв 1720 – 1740 рр. складають загальнохристиянські імена. Це вже спостерігається при аналізі широковживаних імен, репертуар яких на 100% складається з біблійних іменувань, що суттєво відрізняється від іменника урумів цього ж періоду. За такого складу ця група сягає 86% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1721 – 1740 рр. та 93% від загальної кількості ім'яжитків.

Група імен грецької народної традиції в досліджуваній період представлена такими іменуваннями: *Афендик* (Афендика) (*αφέντης* > пан), *Кальян* (*καλός* + *Ιωαννης* > добрий + Іван), *Папака* (*παπάκης* > татусь, *παπάκι* > каченя, *παπάς* > піп), *Хрисовел* (*χρυσό* + *βέλο* > золота + вуаль, *χρυσός* + *βέλος* > золота + стріла). Чоловіче ім'я *Кальян* з зазначеного періоду для іменника румеїв вважається старим, оскільки в подальшому не фіксується в реєстрах румеїського населення. Всі наведені імена виступають в ролі поодиноких і мають лише по одному носію. Так, група імен грецької народної традиції складає 10% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1721 – 1740 рр. та 6% від загальної кількості ім'яжитків.

Група імен східного походження за двадцять років представлена лише одним чоловічим іменем *Тохтамир*, яке є поодиноким. Такий показник є дуже цікавим, оскільки, не беручи до уваги, що румеї жили опосередковано від урумів, іменник зазначеного часового зрізу зароджувався на території Криму, де греки мали контакти з татарами. Так, група імен східного походження складає 3% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1721 – 1740 рр. та 1% від загальної кількості ім'явжитків, що в сім разів менше, ніж в іменнику урумів цього ж періоду.

В період 1741-1760 рр. частотний десяток чоловічих імен румеїв оновлюється на 20% та має такий склад: *Антон*, *Василей* (*Василій*, *Василь*), *Димитрій* (*Дмитрій*), *Константин* (*Костантин*), *Левтер* (*Лефтер*), *Николай*, *Сава* (*Савва*), *Стрион*, *Федор* (*Феодор*), *Юрій*. Десяток найпоширеніших імен на 100% складається з біблійних іменувань і суттєво відрізняється від десятка широкоживаних імен урумів цього ж двадцятиліття, який на 20% складається зі східних імен і на 10% – з грецьких.

Оснoву чоловічого іменника румеїв, як і в попередньому зрізі, складають календарні імена. Паралельно зі вже сталими в цій групі починають функціонувати нові чоловічі іменування: *Александр*, *Анастас*, *Афанасій*, *Григорій*, *Даниил*, *Елавух*, *Илья* (*Илья*), *Иоаким*, *Иордан*, *Лазар* (*Лазарь*), *Кириак*, *Ордан*, *Паниот*, *Спиридон*, *Ставрино*, *Степан*, *Сьмеон*, *Фоты*, *Яков*. Поки всі вони залишаються поодинокими. Так, група загальнохристиянських імен складає 70% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1741-1760 рр. та 84% від загальної кількості ім'явжитків. Також вперше в іменнику румеїв з'являється чоловіче іменування грецького походження *Ксатул* (*ξανθούλης* > білявий), яке у подальшому в реєстрах грецького населення більше не зустрічається.

Група імен грецької народної традиції у 1741-1760 рр. за якісним показником вдвічі зростає відповідно до попереднього часового зрізу та набуває такого складу: *Акрит* (*ἀκρίτος* > легковажний), *Афендика* (*αφέντης* > пан), *Афендиц* (*αφέντης* > пан), *Каранфил* (*Καρανφύλλ*) (*κόρα* + *φύλλο* > чорний + соціальне походження або *καρυόφυλλο* > гвоздика), *Кирако* (*κύριος* > пан), *Ксатул* (*ξανθούλης* > білявий), *Ксенита* (*ξενίτα* > чужина або мешканець Ксен), *Папака* (*παπάκης* > татусь, *παπάκι* > каченя, *παπάς* > піп), *Папачи* (*παπάκης* > татусь, *παπάκι* > каченя, *παπάς* > піп), *Папуш* (*παπάς* > піп або *παππούς* > дідусь), *Певфты* (*Πέφτη* > четвер), *Трандафил* (*τριαντάφυλλο* > троянда). Ми можемо бачити, що репертуар цієї групи постійно змінюється: одні імена зникають, на їх місце приходять інші. В цій групі є лише одне ім'я *Папака*, яким нарікають новонароджених хлопців вже протягом сорока років (1720-1750 рр.). Імена грецької народної традиції складають 8% від загальної кількості чоловічих іменувань румеїв 1750-тих рр. та 14% від загальної кількості ім'явжитків.

Група імен східного походження в досліджуваному часовому зрізі (1741-1760 рр.) також демонструє значний ріст. Вона повністю оновлюється та має такий склад: *Аючи*, *Бици*, *Борюш* (*Бырюш*), *Бията* (*Бьята*), *Дириди* (*Дереде*), *Сансонла*, *Сарбей*, *Темир*, *Тохтамир* (*Тофтамир*), *Тохтамыш*, *Формуз*, *Челпанбай*, *Чолпан*. Незважаючи на ріст якісного складу групи східних імен, кількісний склад досі лишається низьким. Всі імена цієї групи є суто поодинокими. Так, вони складають 8% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1741 – 1760 рр. та 16% від загальної кількості ім'явжитків.

У наступному часовому зрізі (1761-1780 рр.) частотний десяток чоловічих імен румеїв оновлюється

на 30% та має такий склад: *Василей* (*Василій*, *Василь*), *Димитрій* (*Дмитрій*), *Иван*, *Константин* (*Костантин*), *Михаил* (*Михайло*), *Николай*, *Паракеа* (*Парацеева*, *Парацуга*), *Сава* (*Савва*), *Федор*, *Юрій*. Частотність цих імен зумовлена функціонуванням їх фонетичних варіантів та дериватів паралельно з офіційними формами.

Оснoву чоловічого іменника румеїв, як і в попередніх часових зрізах, складають загальнохристиянські імена. Репертуар цієї групи постійно оновлюється за рахунок нових імен, які з часом займають в ній чіткі позиції. Так, в групі біблійних імен з'являються такі нові чоловічі іменування: *Давид*, *Ефтим*, *Манойл* (*Манойло*, *Мануил*), *Мартин*, *Мирон*, *Никита*, *Пархом*, *Соломон*, *Сотир*, *Филип*, *Яким*. Як і будь-яке нове ім'я, вони поки залишаються поодинокими для іменника румеїв. Ця група складає 77% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1761-1780 рр. та 89% від загальної кількості ім'явжитків.

Група імен грецької народної традиції в період з 1761 р. по 1780 р. також оновлюється та набуває такого складу: *Акрит* (*ἀκρίτος* > легковажний), *Андограф* (*αντίγραφο* > копія), *Афендик* (*Αφένδικα*) (*αφέντης* > пан), *Зограф* (*ζωγράφος* > художник), *Ки-рако* (*κύριος* > пан), *Ки-ракона* (*κύριος* > пан), *Ки-рязаи* (*κύριος* > пан), *Ламбронос* (*λαμπρός* > світлий), *Папака* (*παπάκης* > татусь, *παπάκι* > каченя, *παπάς* > піп), *Папуш* (*παπάς* > піп або *παππούς* > дідусь), *Парфентий* (*παρθένος* > духовно чистий), *Певфти* (*Πέφτη*) (*Πέφτη* > четвер), *Трандафил* (*Τριαντάφυλλο*) (*τριαντάφυλλο* > троянда), *Филакто* (*Φιλακτο*) (*φύλαξ* > охороняти). Частина цих імен залишається маловживаними, а інша, навпаки, – вражає своєю популярністю: *Акрит*, *Ки-рако*, *Певфты* (*Певти*), *Трандафил*. Не дивлячись на такі зміни в межах групи, її показники залишаються сталими, на відміну від іменника урумів, де в 1770 ті рр. спостерігається збіднення репертуару імен грецької народної традиції. Так, ця група складає 11% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1761-1780 рр. та 7% від загальної кількості ім'явжитків.

В групі імен східного походження з'являються нові іменування, які приходять на місце старих, що зумовлює оновлення її репертуару. Так, в реєстрах румейського населення 1761-1780 рр. фіксуються такі східні чоловічі імена: *Аслан*, *Бахтар*, *Беука* (*Бейко*), *Бията*, *Дередиди* (*Дириди*), *Джантемир* (*Жантими*), *Султанбей*, *Тимир*, *Тохтамир* (*Тофтамир*), *Тохтамыш*, *Тохташ*, *Хонахбей*, *Челпан* (*Чолпан*), *Чигирчи*. Всі вони не є поодинокими, але належать до числа маловживаних чоловічих іменувань. Ця група складає 12% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1761-1780 рр. та 4% від загальної кількості ім'явжитків. В реєстрах урумів в цей самий період група імен східного походження демонструє вдвічі вищі показники як якісного, так і кількісного складу.

Саме такий склад чоловічого іменника було принесено кримськими греками на землі Приазов'я. І саме такий репертуар імен почав свій життєвий цикл на новому місці. Починаючи з наступного двадцятиліття, іменник греків втрачає вплив тюркської середі та зазнає взаємодії з російською та українською антропонімічними системами. Так само, як і для іменника урумів, така взаємодія знаходить своє відображення в системі особових імен румеїв.

Так, в період 1781-1800 рр. частотний десяток чоловічих імен румеїв оновлюється на 10% та має такий склад: *Василей* (*Василій*, *Василь*), *Димитрій* (*Дмитрій*), *Иван*, *Илья* (*Илья*), *Константин*, *Михаил* (*Михайло*), *Николай*, *Сава* (*Савва*), *Федор*, *Юрій*. Загальнохристиянські імена, які вже протягом багатьох

десятиліть формують десяток частотних чоловічих іменувань румеїв, продовжують складати й основу румейського чоловічого іменника. В цій групі вперше фіксується чоловіче ім'я *Владимир*, яке є характерним для російської та української антропонімічних систем (*Владимир* (*Володимир*)). Також новими для цієї групи стають імена *Аверкий*, *Герасим*, *Зеновий*, *Иполит* (*Эпполит*), *Исaiй*, *Нестер* (*Нестор*), *Никифор*, *Панас*, *Пантелеймон*, *Постолакый* (фонетичний варіант та пестлива форма імені *Апостол*), *Танас*, *Тимофей*, *Тодор*. Так, група календарних імен складає 86% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1781–1800 рр. та 96% від загальної кількості ім'явжитків.

В групі імен грецької народної традиції в 1781–1800 рр. також відбувається незначне оновлення та вона набуває такого складу: *Акрит* (*ἀκρίτος* > легковажний), *Андограф* (*αντίγραφο* > копія), *Афендик* (*αφέντης* > пан), *Зограф* (*ζωγράφος* > художник), *Кирако* (*κύριος* > пан), *Киракона* (*κύριος* > пан), *Ламбос* (*λαμπρός* > світлий), *Ламбронос* (*λαμπρός* > світлий), *Папака* (*παπάκης* > татусь, *παπάκι* > каченя, *παπάς* > піп), *Певфты* (*Πεφτις*, *Πεφτις*) (*Πέφτη* > четвер). Серед них широковживаними вважаються *Афендик*, *Кирако*, *Ламбос*. Усі інші залишаються маловживаними, але не поодинокими. Так, група імен грецької народної традиції складає 7% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1781–1800 рр. та 2,5% від загальної кількості ім'явжитків.

Група східних імен 1781–1800 рр. представлена незначною кількістю чоловічих іменувань, більшість з яких є поодинокими та маловживаними: *Бинат*, *Бияга*, *Борюш*, *Гайтан*, *Демши* (*Димши*), *Дириди* (*Диридий*), *Менбоз*, *Тохтамир* (*Тофтомир*). Імена *Бинат* та *Гайтан* є новими для цієї групи, більш того, вони є новими для іменника греків взагалі (в іменнику урумів ці чоловічі іменування не фіксуються). Так, ця група складає 7% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1781–1800 рр. та 1,5% від загальної кількості ім'явжитків.

У наступному часовому зрізі (1801–1830 рр.) частотний десяток чоловічих імен румеїв оновлюється на 10% та має такий склад: *Андрей*, *Василей* (*Василь*), *Димитрий* (*Дмитрий*), *Иван*, *Константин*, *Михаил* (*Михайла*, *Михайло*), *Николай*, *Сава* (*Савва*), *Федор*, *Юрий*. Ім'я *Андрей* вперше потрапляє до частотного десятка чоловічих імен румеїв. До цього періоду воно фіксувалося як маловживане чоловіче ім'я.

В групі календарних імен в досліджуваному часовому зрізі з'являються нові чоловічі іменування: *Аксентий*, *Артем*, *Варлаам*, *Денис*, *Евстафий*, *Карпий*, *Климентий* (*Клементос*), *Леонтий*, *Лукьян*, *Марко*, *Матвей*, *Полихрон*, *Потап*, *Прокоп*, *Роман*, *Сафрон*, *Фома*. Оновлення цієї групи відбувається без втрати імен попередніх двадцятиліть. Тобто вона постійно збагачується та сприяє різноманіттю якісного складу чоловічого іменника румеїв. Так, група загальнохристиянських імен складає 94% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1801–1820 рр. та 99% від загальної кількості ім'явжитків.

Група чоловічих імен грецької народної традиції у даному часовому зрізі (1801–1820 рр.) представ-

лена такими іменуваннями: *Агити* (*αγω* > *ηρέτης* > керівник, володар), *Афендик* (*αφέντης* > пан), *Горгор* (*γοργός* > стрімкий, швидкий), *Кирако* (*κύριος* > пан), *Ламбронос* (*λαμπρός* > світлий), *Пелахто* (*Πελαχτού*) (*φιλάγω* > охороняти), *Трандафил* (*Τριαντάφυλλο* > троянда). Імена *Агити*, *Горгор* та *Пелахто* (*Πελαχτού*) є новими для цієї групи і фіксуються лише у зазначеному двадцятилітті. Всі чоловічі імена грецької народної традиції досліджуваного періоду залишаються поодинокими. Таким чином, ця група складає 5% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1801–1820 рр. та 1% від загальної кількості ім'явжитків.

В групі імен східного походження фіксуються лише два чоловічих іменування: *Бияга* та *Дириди*, які залишаються поодинокими. Вони складають 1% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1801–1820 рр. Кількісний показник цієї групи дорівнює нулю.

В 1821–1840 рр. частотний десяток чоловічих імен румеїв залишається незмінним відносно попереднього двадцятиліття (*Андрей*, *Василь*, *Димитрий* (*Дмитрий*), *Иван*, *Константин*, *Михаил* (*Михайло*), *Николай*, *Сава*, *Федор*, *Юрий*). В групі загальнохристиянських імен паралельно з появою нових чоловічих іменувань (*Анфим*, *Маковей*, *Платон*, *Терентий*) ми також виділяємо старі для цього двадцятиліття, тобто ті, які вибули з репертуару групи: *Аканостий*, *Кириак*, *Матвей*, *Мина*, *Мирон*, *Никифор*, *Параскева*, *Роман*, *Тодор*, *Трофим*, *Харитон*, *Христо*. Так, група календарних імен складає 96% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1821–1840 рр. та 97% від загальної кількості ім'явжитків.

В групі імен грецької народної традиції 1821–1840 рр. виділяємо два чоловічих іменування: *Ламбос* (*λαμπρός* > світлий) та *Хрисандр* (*χρυσός* > золотий). Ім'я *Ламбос* в цей період також фіксується в іменнику урумів, де виступає в ролі поодинокого, в той час, як в іменнику румеїв воно є досить уживаним. А ім'я *Хрисандр* є поодиноким для іменника румеїв і в іменнику урумів не зустрічається. Група імен грецької народної традиції складає 4% від загальної кількості чоловічих імен румеїв 1821–1840 рр. та 3% від загальної кількості ім'явжитків.

Східні за походженням імена, на відміну від урумів, в іменнику румеїв в період з 1821 р. по 1840 р. відсутні. Тому показник цієї групи дорівнює нулю.

Висновки і пропозиції. Таким чином, чоловічий іменник румеїв зазнав значних змін з моменту їх переселення на землі Приазов'я. З його репертуару майже повністю зникли імена грецької народної традиції та східні імена. Натомість він збагатився за рахунок загальнохристиянських чоловічих іменувань. Так, можемо лише констатувати факт, що з часом чоловічий іменник румеїв втрачає свою етнічну маркированість та все більше набуває рис російської та української антропонімічних систем. Свідченням цього є й той факт, що сьогодні мешканці грецьких сіл не визнають майже третини імен, які зафіксовані у Ревських казках, і це не дивлячись на те, що більшість з них входять до складу сучасних прізвищ.

Список літератури:

1. Азовские греки [електронний ресурс] Режим доступу: www.azovgreeks.com
2. Ермолович Д.И. Имена собственные на стыке языков и культур / Д.И. Ермолович. – М.: Р. Валент, 2001. – С. 200.
3. Чернухін С. Імена й прізвиська за матеріалами поминальників православних парафій греків Криму першої половини XVIII ст. / С. Чернухін, О. Галенко // Записки історико-філологічного Товариства Андрія Білецького. – Вип. 1. – К.: Б.и., 1997. – С. 32–45.

Покатилова Е.И.

Мариупольский государственный университет

МУЖСКОЙ ИМЕННИК РУМЕЕВ НАЧАЛА XVIII – СЕРЕДИНЫ XIX ВЕКА

Аннотация

В современной лингвистической науке личные имена приазовских греков остаются неисследованными. В данной статье проанализирована динамика мужского именника румеев (одной из двух языковых групп греков Приазовья) периода с 1721 г. по 1840 г., выявлены частотные, одиночные, новые и старые мужские имена на каждом часовом срезе, исследован качественный состав мужского именника каждого двадцатилетия, приведены процентные показатели функционирования имен каждой из этимологических групп.

Ключевые слова: именник румеев, общехристианские имена, имена греческой народной традиции, восточные имена, частотные имена, одиночные имена, новые имена, старые имена.

Pokatylova Y.I.

Mariupol State University

RUMS' MALE PROPER NAMES AT THE BEGINNING OF XVIII – XIX CENTURIES

Summary

In modern linguistic science Azov Greeks' proper names remain unstudied. This article deals with the dynamics of Rums' male names (one of the two linguistic groups of the Azov Greeks) of the period from 1721 to 1840. Frequent, single, new and old male names on each time slice are analyzed, the qualitative composition of male names is investigated, percentages of functioning of the names of each of the etymological groups are shown.

Keywords: Rums' proper names, Christian names, Greek names, East names, frequency names, single names, new names, old names.

УДК 811.111'373.612.2

АНГЛОМОВНІ ДЕСКРИПЦІЇ ЗАПАХУ ПАРФУМІВ: МЕТАФОРИЧНІ МОДЕЛІ

Поклад Т.С.

Київський університет імені Бориса Грінченка

Стаття присвячена дослідженню метафоричних моделей концептосфери FRAGRANCE в англomовних дескрипціях запаху парфумів. Визначено основні поняття, що складають термінологічний апарат дослідження. Описані особливості орієнтаційної та онтологічної метафор. Виокремлено ряд онтологічних метафоричних моделей, що висвітлюють концепт FRAGRANCE. Охарактеризовано функції таких метафоричних моделей у парфумерному дискурсі.

Ключові слова: концепт, концептосфера FRAGRANCE, метафорична модель, онтологічна метафора, орієнтаційна метафора.

Постановка проблеми. Антропоцентрична парадигма сучасної лінгвістики характеризується підвищеним інтересом дослідників до проблем мовного та мовленнєвого втілення відчуттів як невід'ємної складової життєдіяльності людини. Останнім часом зростає інтерес лінгвістів до запаху як базового відчуття людини, зокрема особливостей вербалізації запаху у різних типах дискурсу. Це зумовлено характерними властивостями запаху, який важко піддається детальному вербальному опису. Найчастіше на позначення запаху використовують певні асоціативні образи або апелюють до інших відчуттів. Метафора – це ресурс, до якого звертаються у пошуках образу, способу індивідуалізації або оцінки предмета, передачі змістових нюансів [1, с. 334]. Дескрипції запаху парфумів у парфумерному дискурсі наділені характерними особливостями, тому і відповідні метафоричні моделі розглядаються в тісному взаємозв'язку з умовами їх виникнення та функціонування, досліджуються з врахуванням авторських інтенцій та прагматичних характеристик. Окрім цього, уся система метафоричних моделей – це важлива частина національної

мовної картини світу британців, що і зумовлює інтерес лінгвокогнітології до даної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Метафора відіграє важливу роль в інтеграції вербальної та чуттєво-образної систем людини. Сучасна когнітивістика (Н.Д. Арутюнова, Л.І. Белехова, О.П. Воробйова, С.А. Жаботинська, Ю.Н. Караулов, О.С. Кубрякова) розглядає метафору не лише як основну ментальну операцію, але й як спосіб пізнання, структурування, оцінки та пояснення світу. Метафора, що існує в мові і мовленні, ґрунтується на концептуальній метафорі як результаті процесу, що розгортається на глибинному мисленнєвому рівні. Засновники теорії концептуальної метафори (М. Джонсон, Дж. Лакофф, М. Тернер) наголошують на тому, що метафора як феномен мови та мовлення є наслідком існування метафори у мисленні, адже вся людська думка за своєю природою метафорична: «... *metaphor is pervasive in everyday life, not just in language but in thought and action. Our ordinary conceptual system, in terms of which we both think and act, is fundamentally metaphorical in nature*» [5, с. 4].